

דבר העורכת

שנכללו בהצעות לתוכניות לימודים חדשות שהוגשו לאישור המל"ג. במאמר השני צור קרליץ וענת בן-סימון עומדים על מאפייניה של הערכה מיטבית בקורס אקדמי, המשלבת הערכה מעצבת עם הערכה מסכמת באופן שנותן מענה הולם לדרישות הפדגוגיות והאדמיניסטרטיביות מהערכת לומדים באקדמיה. מאמרם כולל המלצות אופרטיביות לשיפור איכות ההערכה במסגרת זו.

בגיליון נעשה שימוש במונחים שכיחים בתחום של הערכת הלומדים. לנוחיות הקוראים, מצורף בסוף הגיליון אגרון מונחים, והקוראים מוזמנים להשתמש בו במהלך קריאת המאמרים.

מטרת תמהיל מאמרים זה היא לזמן לקורא מבט כללי על הערכת לומדים בקורס אקדמי, תוך הארת חשיבותה והשפעתה המכרעת על הלמידה. ברי שלא ניתן במסגרת גיליון אחד להציג את מלוא היריעה; תקוותי היא שהתמונה המצטיירת מקריאת המאמרים תאפשר להבין מהם העקרונות שעליהם מושתתת הערכת לומדים מיטבית ומהם האלמנטים המרכזיים שלה, וכי לאורה יוכל הקורא לבחון ולהעריך את שיטת ההערכה שלו, ועל פי הצורך לשנותה ולפעול לשיפור. כפי שעולה מהמאמרים, הערכת לומדים, כמו הלמידה עצמה, היא משימה מורכבת הדורשת השקעת זמן, מחשבה ומאמץ. לפיכך כדאי שפעולות השינוי תיעשנה בשלבים, מומלץ להתנסות ביישום של אלמנט אחד (כגון שימוש במחווה, שילוב הסטודנטים בהערכת עמיתים או בהערכה עצמית ועוד), לבחון את השפעתו על הסטודנטים ועל למידתם ולהוסיף באופן הדרגתי ומבוקר אלמנטים אחרים. כמאמר הפתגם הסיני, "גם מסע בן אלף מילין מתחיל בצעד אחד".

חשוב לציין שהערכת לומדים הינה תחום רחב הכולל נושאים והיבטים רבים בהתאם למגוון תפקידיה, יעדיה, תהליכיה ונמעניה. הגיליון הנוכחי מתמקד בהערכה לקידום הלמידה ואינו עוסק בנושאים אחרים, כגון הערכה למטרות מיון, ברירה והסמכה. כמו כן הוא אינו עוסק במדיניות של הערכת לומדים, בהערכת לומדים במסגרת הערכת תוכניות ובסוגיות כגון אחריותיות (accountability), אקדמיציה, בקרת איכות ההערכה וכדומה. כל אלו הם נושאים וסוגיות חשובים הדורשים הקדשת פרסומים נפרדים.

לבסוף, ברצוני להודות לכותבים על המאמרים מאירי העיניים ועל שיתוף הפעולה. לעורכת כתב העת פרופ' נירה חטיבה אני מבקשת להודות על ההזמנה לשמש עורכת אורחת בגיליון שנושאו קרוב לליבי הן כחוקרת והן כמרצה; על השקעתה הרבה בתרגום ובעיבוד המאמרים שנכתבו במקור באנגלית; על המאמרים מפרי עטה, וכן על מאמציה הבלתי-נלאים והבלתי-מתפשרים להנגיש את תוכן הגיליון לקוראים שהשפה המקצועית בתחום ההערכה זרה להם.

מנוחה בירנבוים
עורכת אורחת

הערכת לומדים הוא נושא המעסיק מרצים וסטודנטים במוסדות החינוך הגבוה ולא אחת מובעת אי-נחת מדרכי ההערכה בקורסים. מאחר שלהערכת לומדים השפעה ניכרת על גישתם של הסטודנטים ללמידה ועל אופן הלמידה שלהם, מן הראוי להכיר מהם מאפייניה של הערכת לומדים מיטבית. לכך מוקדש גיליון זה של כתב העת 'הוראה באקדמיה'.

להערכת לומדים בקורס אקדמי שתי מטרות עיקריות: האחת היא לעצב את הלמידה (ואת ההוראה) במהלך הקורס (הערכה מעצבת), והאחרת היא לסכם את הישגי הלומדים בתום הקורס (הערכה מסכמת). הגיליון הנוכחי עוסק בשתי מטרות אלו, ובייחוד בהערכה מעצבת, שכן למרות חשיבותה הרבה, הפוטנציאל הטמון בה אינו ממומש במרבית הקורסים במוסדות החינוך הגבוה. בהתאם לכך לגיליון שני חלקים. חלקו הראשון של הגיליון מוקדש להערכה מעצבת וחלקו השני להערכה מסכמת ולשילוב ביניה לבין הערכה מעצבת באופן שיוביל להערכת לומדים מיטבית במסגרת קורס אקדמי.

בחלק הראשון 'מהערכה לשם ציון להערכה לשם למידה' נכללים שמונה מאמרים, חלקם תיאורטיים וחלקם מעשיים. המאמר הראשון מסביר מהי הערכה מעצבת (מהו הרציונל ליישומה, מהם עקרונותיה ומהלכיה ומהי תרבות הלמידה התורמת לקידומה). במאמר השני מסביר רויס סדלר מה לדעתו צריכים סטודנטים לדעת כדי שיוכלו להפיק תועלת ממשוברים שמשפק להם המרצה. ארבעת המאמרים הבאים מתארים פרקטיקות של הערכה מעצבת בקורסים באקדמיה: מאמרו של דויד ניקול מתאר ארגון מחדש של שני קורסים רבי-משתתפים ששולבו בהם אלמנטים של הערכה מעצבת תוך שימוש באמצעים טכנולוגיים; מאמרה של עפרה ענבר מתאר פרקטיקת הערכה מעצבת בקורס שבמרכזה מטלת ביצוע שתוך כדי ביצועה מתקיים תהליך הלמידה בקורס. המאמר גם מסכם את משובי הסטודנטים על אודות מאפייניה המרכזיים של פרקטיקה זו; שימוש במודל הערכה מתחום הניהול לצורך מתן משוב על ביצוע מתואר במאמרה של רחל כהן; ובמאמרו של מיה קאליר-מירב ואילת ברעם-צברי מתואר שימוש במטלת ביצוע, מחווה, רפלקציה והערכת עמיתים, ומדווחים ממצאי מחקר שבחן את השפעתם של אלמנטים אלו על התפתחות מיומנויות הסטודנטים ותפיסותיהם בנושא הקורס. במאמר השביעי נירה חטיבה מציגה כלי עזר - קליקרים - להערכה מעצבת במהלך שיעור בקורס רב-משתתפים. במאמר השמיני והאחרון בחלק זה מציגה עדי לוי-ורד ממצאי מחקר שבו בחנה את שביעות רצונם של סטודנטים מהיבטים של הערכתם ואת הקשר של מידת שביעות הרצון למידת שיתופם בהערכה.

החלק השני 'בזכות השילוב: הערכה מעצבת והערכה מסכמת' - כך ילכו השניים יחדיו כולל שני מאמרים. מאמרה של נירה חטיבה מונה בעיות בהערכת לומדים שזיהתה בסקירת סילבוסים לקורסים